

א.ד.

4340

פרוטוקול מס. 134/ד'

מישיבת ועדת הכספים
התקיימה ביום ד', י"ב בתשרי, חש"ן - 14.10.1959 שעה 8.30

נ ו כ ח י ם

- חברי הוועדה: היו"ר י. גורי
 י. אפרתי
 י. בדר
 א. בהיר
 פ. ברנשטיין
 ש. דיין
 א. הרצפלד
 מ. חזני
 נ. לוי
 ז. סוזאייב
 ז. צור
 י. קרגמן

- מוזמנים:
 ח. כהן - היועץ המשפטי לממשלה.
 גב' נ. סלומון - מטעם משרד המשפטים.
 מר לוי
 מר דגון - האפוטרופוס הכללי
 ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים.
 ש. בזק - מזכיר הוועדה.

סדר-היום: המשך הדיון בחוק מקרקעי ישראל, חשי"ט - 1959
 גמר הדיון על "הודעות נציגי הממשלה על הקלות
 נוספות להון חוץ".

היו"ר י. גורי: אני פותח את הישיבה.

אנו ממשיכים בדיון על חוק מקרקעי ישראל.

י. בדר: לפסקה (6)2 אני מציע את הסעיף הבא: -- העברת זכות בעלות במקרקעי ישראל שהם אדמה המיועדת להתיישבות חקלאית לעובדיה--.

לסעיף ההגדרות יש לי שתי הצעות: 1. אדמה המיועדת להתיישבות - אדמה שהממשלה הכריזה עליה מדי פעם בפעם כאדמה המיועדת להתיישבות חקלאית; 2. עובד אדמה - לרבות מי שמעבד בעזרת שכירים.

ההגבלות לגבי דרך השימוש באדמה אינן לפי טיבן הגבלות של בעלות. אלה הם הסדרים של חוק אדמיניסטרטיבי. יכול להיות הסדר, ששטח אדמה מסוים מיועד לחקלאות ואסור לבנות עליו; יכולה להיות הגבלה אדמיניסטרטיבית של חלוקת אדמה למגרשי בניה; יכול להיות הסדר שיאסור הפקעת אדמה חקלאית לשם הקמת בריכות דגים. אבל ההסדרים הללו אינם נוגעים לבעלות. יש הבדל גדול בין הגבלה של חוק אדמיניסטרטיבי לבין שלילת בעלות.

היו"ר י. גורי: אינני יורד לסוף כוונתך. אם הכוונה שאדם יוכל לעבד את הקרקע, הוא וצאצאיו, בשביל מה נחוץ לו הקושאן? לשם מה הבעלות?

י. בדר: דומני שאז הוא יהיה נתון למרות המדינה והחוקים האדמיניסטרטיבי ולא להגבלות של חוזים.

היו"ר י. גורי: אתה מתכוון למשהו יותר מזה.

היו זמנים שהבעלות נחשבה לזכות הרחבה ביותר, אבל לא ביסלנו את הכל. הוספנו הגבלות שונות, אבל לא ביסלנו את הכל.

בדר:

יושג הזה.

ה צ ב ע ה

- הצעת חבר-הכנסת בדר לפסקה 2(6) - לא נתקבלה
- הצעות חבר-הכנסת בדר לסעיף ההגדרות - לא נתקבלו

הצעתי האלטרנטיבית אומרת: עובד אדמה - לרבות אדם שנוסף לעבודתו האישית באדמה זו, מעביד אחרים.

בדר:

ה צ ב ע ה

ההצעה האלטרנטיבית של חבר-הכנסת בדר לסעיף ההגדרות - לא נתקבלה

חבר-הכנסת חזני מציע, לאחר פסקה 6, שחוק היסוד לא יחול על מכירה לזמן - לענין דיני שמיסה.

בזק:

אם החוק מתאשר, חלים על חוקי המדינה עקרונות אחידים. מה יהיה מצבם של הלא-יהודים, לו נתקבלה הצעתו של

ו"ר י. גורי:

חבר-הכנסת חזני?

זהו חוק מסגרת המסמך; הוא איננו מחייב.

כהן:

סעיף 2(7)

במקום האיזכור יזולנו לכתוב: ובלבד ששטח כלל העברות לא יעלה על 100 אלף דונם. לא עשו זאת מסיבות אסטטיות. רצו לקבוע בחוק עוד פעם את המסמך של 100 אלף דונם. הוא נמצא במקום אחר, כך עשינו איזכור. הדעה הכללית היא ש-100 אלף דונם זה שטח עצום שיספיק זביל העברות אלה לפחות לעשר שנים.

כהן:

לדעתי יש הבדל מהותי בין איזכור לבין ציון השטח של 100 אלף דונם. לו כתבנו: "100 אלף דונם", היינו חילים למדוד את השטח מיום קבלת החוק. עכשיו אותה מסגרת מלאכותית מטילים על נכסי המדינה.

בדר:

יש כאן שני דברים: שאיפה לאיחוד הדינים הנוגעים למקרקעי ישראל, ואיחוד הדינים הנוגעים לנכסי המדינה ונכסי רשות הפיתוח. יף זה איננו נוגע למקרקעי ישראל. פסקה זו, בניגוד ליחסי הפסקות של הסעיף, ננה נוגעת לאדמת הקרן-הקיימת. במצב זה, אינני מבין מדוע נשלול לגבי יף זה את אותן סמכויות שיש היום לממשלה, אותן סמכויות שיש לוועדת הכספים כנסת. ברור שהממשלה יכולה להעביר כל שטח עירוני שאיננו עולה על 100 דונם לאישור הכנסת. והיא יכולה להעביר כל שטח שעולה על 100 דונם, באותם אים, באישור ועדת הכספים של הכנסת.

אני חושב שאת פסקה 7 יש לנסח ברוח חוק נכסי המדינה. ק נכסי המדינה חוק אחר חוק רשות הפיתוח, והוא חוק לאחר נסיון רב. ית, חוק זה הוא יותר גמיש; שלישית, חוק זה מבטיח פיקוח הכנסת. לאור וברדה שהוועדה לא קיבלה את הצעתי בדבר זכות המדינה להעביר מקרקעין שות מקומית, הרי סעיף זה הוא הסעיף היחיד לפיו אפשר יהיה להעביר קרקע רונית לבעלות של רשות מקומית. שם בוודאי שיכול להיות שטח יותר גדול מאשר שטח שצוין כאן.

ו"ר י. גורי:

מה גודל השטחים העירוניים העומדים לרשות המדינה, הן לפי חוק רשות הפיתוח והן לפי חוק נכסי המדינה?

לרשות נכסי המדינה כמעט ואין מגרשים עירוניים למכירה. נכסי המדינה - הם נכסים שהמדינה רכשה לעצמה. ברשות פיתוח יש מגרשים שחלקם נמכר. חלק גדול נמכר לאגף השיכון.

לוי:

הצעה זו איננה הצעה אופוזיציונית, היא הצעת ממשלה מובהקת. חבר-הכנסת בדר רוצה להחזיר את סמכות הממשלה ליושנה, פיה הממשלה יכולה להעביר למעשה קרקע עירונית, ללא שום הגבלות. למעשה לא היה אף פעם מקרה שבו הממשלה היתה צריכה להעביר שטח שעלה על 100 דונם ולקבל

כהן:

ח. כהן -

את אישורה של ועדת הכספים והכנסת, ואני מציע שיגמרו להבא לא יהיו מקרים כאלה. הממשלה איננה מציעה זו ואיננה דורשת זאת. הממשלה התחייבה כלפי הקרן-קיימת - ופה נעוץ הטעם להצעה זו - שהעברות גם למטרת פיתוח לא-חקלאי וגם של קרקע עירונית לא תעלינה על-פי החוק על 100 אלף דונם. אמנם היו חילופי מכתבים בין הממשלה והקרן-קיימת בהם הממשלה הבהירה בהר היטב, שעצם העובדה שהיא היום מציעה את הגבול המכסימאלי של 100 אלף דונם לא תמונע בעדה בעוד עשר שנים לבוא לכנסת מחדש ולבקש גבול עליון אחר חדש. קרן-קיימת לכך הסכימה. היום ההתחייבות של הממשלה בעינה עומדת, וכל ההעברות, אף-על-פי שקודם לכן לא היו הגבלות בחוק, יוגבלו בחוק עכשיו למכסימום של 100 אלף דונם.

י. בדר: אני מבקש שהיועץ המשפטי ימציא לוועדה את ההסכם בין הקרן-קיימת והממשלה. אני חושב להציע הצעות שישללו הסכמים שאינם לטובת המדינה.

ח. כהן: אני מוכן להמציא את חילופי המכתבים בין שר החקלאות ויו"ר הדירקטוריון של הקרן-קיימת.

י. בדר: אני מניח שהוועדה הזו איננה כבולה על-ידי הסכמים שהממשלה עשתה עם הקרן הקיימת. הסכם זה, שהוא לרעת המדינה, מחייב אותי להציע שייאמר כאן: לפי סעיף 5(1)(ב) לחוק נכסי המדינה.

הצעת חבר-הכנסת בדר - לא נתקבלה

י. בדר: הצעתי האלטרנטיבית אומרת: ובלבד שהשטח לא יעלה על 200 אלף דונם.

ההצעה האלטרנטיבית של חבר-הכנסת בדר - לא נתקבלה

י. בדר: לאחר ששתי ההצעות לא נחקבלו, אני מוכן להציע שבמקום האיזכור בסיפא ייאמר: ובלבד ששטח כל ההעברות לא יעלה על 100 אלף דונם.

ח. כהן: הצעה זו אני מוכן לקבל.

הצעת חבר-הכנסת בדר לכתוב 100 אלף דונם במקום האיזכור - נחקה בל

פסקה (7) עם התיקון - נחקה בל

י. בדר: לדעתי יש להוסיף פסקה האומרת: העברת זכות בעלות במקרקעי ישראל שאינם אדמה, כגון משכנתא.

מר לוי: קרן-קיימת יכולה למכור מטע בלי הקרקע.

נ. לוי: מה הדין עם החוכר נוטע או בונה על הקרקע של הקרן הקיימת, למי שייך הבית או המטע?

ח. כהן: ניהלתי בשם המדינה משפט גדול, אחרי שירשנו מהממשלה הבריטית מבנים יקרי-ערך שהם הקימו בשביל חיל האוויר על אדמות של אנשים פרטיים בהר הכרמל ומקומות אחרים. טענתי שאפשר להפריד בין זכות הבעלות במבנים שאנו ירשנו לבין זכות הבעלות על האדמות. הפסדתי במשפטים אלה. בית המשפט החליט שמבנים - יהיה אשר יהיה ערכם - הולכים אחר הקרקע. מי שהוא בעל הקרקע הוא בעל המבנים. אולי נשנה פעם את חוקי הקרקע ונחן למי שבונה על קרקע באופן חוקי איזה שהוא פיצוי על השקעותיו. היום בקשר לזכות בעלות, אין ספק שכל מה שמחובר לקרקע הולך אחר בעל הקרקע. ההגדרה של מקרקעין איננה משנה ולא כלום. הגדרה איננה חוק סובסטנטיבי, והחוק הסובסטנטיבי הוא שקרקע היא קרקע, וכל מה שאתה בונה, זכות הבעלות בו איננה ניתנת להפרדה מזכות הבעלות בקרקע.

לגבי משכנתא טועה חבר-הכנסת בדר אם הוא מדבר על זכות בעלות. אם מדברים על העברת משכנתא, הרי כאן יש זכות שעבוד במקרקעין, וזכות זו היא דבר לגמרי אחר. העברות שעבודים במקרקעין אינן מוגבלות. כאן איננו מדברים על העברת זכות בעלות; פה מדברים בהעברת שעבוד, ולכן כל השאלה לא יכולה להתעורר.

י. בדר: אני מציע לכולנו ללמוד את הבעיה באופן יוחר יסודי. בעית אחת - זה הקוויזי-מולק, ובעיה שניה - הוא חוק בתים משותפים, שמרשה להפריד בין בעלות על הקרקע לבין בעלות בדירה. בכל-זאת דירה היא בבחינת מקרקעין. אני מניח שיש עוד מקרים.

ה. כהן: מחלקים את השטח שעליו נבנה הבית המשותף בין בעלי הדירות.

י. בדר: אני מבקש לדחות את ההצבעה על הצעתי.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים לסעיף 4 של חוק היסוד.

ה. כהן: שר המשפטים ואני הבאנו את הסעיף הזה לפני יו"ר מועצת המנהלים של הקרן הקיימת, והוא נחקל בהתנגדות נמרצת מצד הקרן-הקיימת. הוועדה החליטה באחת הישיבות הקודמות להשאיר את השאלה בדבר סעיף 4 מתוחה מפני שלא יכולתי למסור בעניין זה את עמדת הממשלה, כל עוד הממשלה לא ביררה את עמדת הקרן-הקיימת, שהיא - כפי שאמרתי - צד להסכם. בינתיים ביררנו את עמדת הקרן-הקיימת, ואני יכול עכשיו להביע את עמדת הממשלה לאותה החלטה של הוועדה לגבי סעיף 4, והיא שלילית. אם סעיף 4 יתקבל בצורה שהוחלט עליו באחת הישיבות הקודמות, כי אז הממשלה תרשום הסתייגות. ומדוע?

המצב הוא שאדמה חקלאית במקרקעי ישראל איננה מיועדת אך רק לעובדי אותה אדמה חקלאית; היא מיועדת גם לפיתוח לא-חקלאי, לחרושת. אם אנו בחוק יסוד מגבילים את ההחכרה של אדמה חקלאית אך ורק לעובדי אדמה חקלאית, הרי עשינו לבנין הארץ ולפיתוחה עוול גדול, ובכלל זה גזירה שלא יכולים לעמוד בה. לכן יש להוראה זו התנגדות נמרצת. אפשר אולי לומר, כי החזקה באדמה ממקרקעי ישראל לא תימסר אלא לשם עבודה יצירה ובנין; אבל לא הגבלות שימנעו בעדחמינהל להשתמש באדמה לצרכים שאינם דוקא קשורים בעבודה חקלאית.

אני מציע למחוק את הסעיף.

ש. דיין: היועץ המשפטי אמר שהממשלה דחתה את תביעת הוועדה, שאדמה חקלאית תימסר לעובדיה. עמדה זו נראית בעיני מוזרה מאד. אפשר לומר בכמה מלים: אדמה חקלאית שנמסרת לעבודה חקלאית, ואז צרכים אחרים יהיו פטורים מהסעיף הזה.

ה. כהן: הנוסח של הצעת חבר-הכנסת דיין הוא כדלהלן: נמסרה החזקה באדמה חקלאית ממקרקעי ישראל לשם עיבוד חקלאי, למי שעובד אותה אדמה כד"ן; והוא במידה שלא נקבע אחרת בחוק.

ז. צור: אני מציע: החזקה באדמה חקלאית ממקרקעי ישראל לא תימסר אלא בחכירה לעובדיה, והוא במידה שלא נקבע אחרת בחוק. סעיף 3 של החוק השני מציין את העיסקות המותרות.

היו"ר י. גורי: אבקש לנסח את כוונתי. כוונת שלי היא, שאדם המקבל אדמה לעיבוד חקלאי יכול להסתייע בעזרת שכירים.

ה. כהן: הנוסח יכול להיות: "שום דבר האמור בסעיף זה לא ימנע את העובד להעסיק שכירים". אבל אינני חושב שיש צורך בזה. אפשר גם לומר: לא תימסר בחכירה אלא למי שעובד אותה בין בעצמו ובין בעזרת אחרים.

מ. חזני: החזקה באדמה חקלאית במקרקעי ישראל המיועדת לכתחילה לעיבוד חקלאי לא תימסר אלא לצורך עיבוד חקלאי או עבודת חקלאית כד"ן.

א. הרצפלד: ^{לחזור} אני מציע/לנוסח המקורי, כפי שהוצע על-ידי הממשלה.

נ. לוי: יש להימנע ממסירת אדמה המיועדת לעיבוד חקלאי עבור מטרות אחרות. יחד עם זה, אינני מסכים לנוסח "עובדיה". לעבד אדמה אך ורק באמצעות שכירים - יש לאפשר לה זאת. חברה הרוצה

י. בדר: אינני יכול להבין את ההנמקה להתנגדות לסעיף זה. סעיף זה יש לקרוא יחד עם סעיף 3 של החוק השני. הסעיף השני אומר שעקרון זה איננו מחייב.

היו"ר י. גורי: חבר-הכנסת הרצפלד מציע להסתפק בנוסח המקורי של סעיף 4, כפי שהוא מופיע בטופס הכחול. אני מעמיד את הצעתו להצבעה.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת הרצפלד - נתקבלה.

ש. דיין: אני מבקש לרשום הסתייגות. הצעתי אומרת: אדמה חקלאית המיועדת להתיישבות חקלאית לא תימסר אלא בחכירה לעובדיה.

מ. חזני: גם אני מבקש לרשום הסתייגות. הצעתי אומרת: החוקה באדמה חקלאית ממקרקעי ישראל המיועדת לעיבוד חקלאי, לא תימסר אלא לשם עבודה חקלאית כדין, והוא במידה שלא נקבע אחרת בחוק.

אני מציע להכניס את נוסח סעיף 3, ואבקש את היועץ המשפטי לנסח את ההצעה.

י. בדר: אם תתקבלנה בכנסת הצעות חברי-הכנסת דיין וחזני, אציע הצעות להגדרת הביטויים "אדמה חקלאית" ו"עובדיה". אם הסתייגויות אלו לא תתקבלנה לא אעלה הצעות נוספות.

היו"ר י. גורי: אנו עוברים לסעיף 2(2) בחוק מקרקעי ישראל. בסעיף זה הוחלט שהפרטים ייקבעו בתקנות.

ה. כהן: למלים הללו אין שום תוכן מלבד זה שהן מיוחדות, כי בסעיף 3 כתוב, ששרי האוצר והחקלאות ממונים על ביצוע החוק והם רשאים להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו. חבר-הכנסת רובין איננו יכול להשיג את מטרתו על-ידי תוספת מלים אלה, כי הן אינן מטילות על הממשלה חובה. אם הוא רוצה להשיג את מטרתו עליו לומר, שבתקנות יש לקבוע חובה לתת במקום מקרקעין שהוקנו מקרקעין אחרים.

י. בדר: לפי הסעיף הכללי - השרים רשאים להתקין תקנות. כאן הם חייבים להתקין תקנות. שם הם רשאים להתקין תקנות בדרך-כלל, וכאן הם חייבים להתקין תקנות לגבי בעיה מיוחדת במינה וקונקרטי - בעיית העברת מקרקעין כפיצויים מול אותם מקרקעין שהוקנו לאפוטרופוס על נכסי נפקדין והועברו לרשות הפיתוח במישרין או בעקיפין.

הבעיה היא - באיזו דרך יתנו פיצויים בקרקע לאותם נפקדין, האם בדרך של מתן רשיונות תנועה, או לפי כללים מסויימים במסגרת משפטית, שאדם יוכל ללכת לדין צדק ולומר, שלפי תקנות אלו הוא הופלה לרעה.

אני חושב שסעיף זה הוא חשוב. הוא מהווה בלם נגד שרירות לב של השלטונות כלפי אזרחים ערביים. הצעתי הצעה יותר מרחיקת-לכת, אבל היא לא נתקבלה. אני מציע לקבל לפחות את הצעת חבר-הכנסת רובין.

היו"ר י. גורי: אני מעמיד את ההצעות להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד התוספת "פרטים ייקבעו בתקנות" - 6
נגד - 5

התוספת "פרטים ייקבעו בתקנות" - א ו ש ר ה
ה. כהן: אני מבקש לרשום הסתייגות לשר האוצר. לנוסח אני מציע: "לפי כללים שייקבעו בתקנות".

ש. בזק: חבר-הכנסת רובין מציע: פרטים ייקבעו בחוק.

מ. חזני: הצעת חבר-הכנסת רובין לא נתקבלה. אני מציע שהכלליים שייקבעו בתקנות יהיו באישור ועדת הכספים.

הצעת חבר-הכנסת חזני - נתקבלה

הסתייגות לשר האוצר.

היו"ר י. גורי: הצבעתי נגד משום שאני התנגדתי מעיקרא דינא. אינני יכול להצביע בעד הצעה זו.

י. בדר: אני מציע שבסוף סעיף זה תווסף פסקה האומרת, שנפקדים ויורשיהם הנמצאים בארץ כחוק - רשאים לדרוש תמורה במקרקעין ולבקש לזכותם סיוע משפטי בבית-משפט מחוזי.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת בדר - לא נתקבלה

י. בדר: אם שר האוצר יחזור בו מהסתייגותו, אחזור בי מהצעה זו.

היו"ר י. גורי: הצבעתי נגד משום שלאחר שהרוב קיבל את הנוסח "פרטים ייקב בתקנות" אין צורך בחוספת זו.

אנו חוזרים להצעת חבר-הכנסת חזני בדבר מכירה לזמן - לשם קיום מצוות שמיטה במלואה.

י. בדר: הצעה זו בצורתה הנוכחית מסוכנת. אני מציע לשקול את הנוסח הבא: שום הוראה בחוק זה לא תתפרש כשלילת הנוהג הקיים לגבי מכירת מקרקעין לצרכי שמירה על מצוות שמיטה.

ח. כהן: אינני מוכן לקבל לא את הנוסח של חבר-הכנסת חזני ולא את הנוסח של חבר-הכנסת בדר.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת חזני - לא נתקבלה

הצעת חבר-הכנסת בדר - לא נתקבלה

ח. כהן: נוסח הצעתו של חבר-הכנסת חזני לסעיף 3 הוא כדלהלן: אלה העיסקות המותרות למסירת חזקה באדמה חקלאית במקרקעי ישראל גם למטרה שאיננה עבודה חקלאית: הכירה או הענקת רשיון למטרה שהוכרה לענין זה כמטרה ציבורית על-ידי שר החקלאות.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת חזני לסעיף 3 - לא נתקבלה

הסתייגות לחבר-הכנסת חזני

י. בדר: אני מציע שבחוק מקרקעי ישראל ייאמר, שתוקף החוק הוא לשנה אחת, ולא יוארך תוקפו של חוק זה אלא בדרך שנקבעה לגבי הארכת תוקפן של תקנות שעת חירום.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת בדר - לא נתקבלה

הסתייגות לחבר-הכנסת בדר.

הצעות חבר-הכנסת סנה לשני החוקים - לא נתקבלו
הוחלט: לאפשר לחבר-הכנסת סנה לנמק את הסתייגותו.

חוק מינוח מקרקעי העם, חשי"ט - 1959.

היו"ר י. גורי: נאמר לי שהמינהל זו אינסטיטוציה אדמיניסטרטיבית ולא אינסטיטוציה של נציגות. אבקש איפוא לקבל הסבר למלים: אבריו יתמנו על-ידי הממשלה.

ש. דיין: האם הכוונה היא שהקרן-הקיימת יוצאת מהענין?

מ. חזני: האם היועץ המשפטי סבור, שרצוי שבאיזה מקום בחוק תיזכר האמנה?

ז. סוזאייב: האם נקבע מה יהיה מספר האנשים שיהיו את המינהל? האם אלה יהיו פקידים, ומה יהיו סמכויותיהם? האם תהיה זו הנהלה שתהיה מורכבת ממספר חברים, או שימנו פקידים, וכל אחד יקבל סמכות מסוימת במסג עבודתו האדמיניסטרטיבית?

ח. כהן: הממשלה טרם מינתה מינהל או עשתה איזה שהוא דבר לביצוע החוק שלא נתקבל.

לפי כתב-האמנה ברור, שהאמנה קובעת שני גופים נפרדים:
1. מינהל מקרקעי ישראל שהחוק דן בו והממשלה מקימה אותו, שהוא גוף ממשלתי;
2. מינהל פיתוח שהקרן-הקיימת מקימה, שהוא איננו גוף ממשלתי. בנוגע לאותו גוף שאיננו ממשלתי - אינני מוסמך למסור אינפורמציה. לגבי מינהל מקרקעי ישראל - האינפורמציה שאני יכול לתת היא, שהממשלה טרם עשתה דבר כדי להקים אותו.

לשאלתו של חבר-הכנסת סוזאייב - כיוון שהמינהל יהיה גוף ממשלתי, עובדיו יהיו עובדי מדינה, בהבדל אחד - שהם יחמנו על-ידי הממשלה. זה מעון חוק. אלמלא נאמר הדבר בחוק, הרי חברי המינהל היו צריכים להתמנות לפי חוק המינויים ועל-פי מכרזים. אשר למעמדם, משכורתם, דרגותיהם ומספרם של עובדי המינהל - זה ענין שנתון לשיקול-דעת הממשלה. הממשלה יכולה לפי זה למנות למינהל חבר אחד, והיא יכולה למנות מאה חברים, הכל לפי צרכי השעה ולפי שיקול דעתה.

לגבי יתר הדברים שהועלו כאן - הסמכויות של המינהל ברורות מהסעיפים הבאים לאחר מכן. סעיף 3 מעניק למינהל את הסמכויות שהיו לפי חוק נכסי המדינה בידי שר האוצר. הוא הדין לגבי הסמכויות של הנהלת רשות הפיתוח. אבל אלו הן הסמכויות, ואין סמכויות אחרות. אין לו סמכות לבוא במקום הבעלים ולעשות עיסקות. אין לו סמכויות של פיתוח או ייעור, שלפי כתב האמנה נשמרו לגופים אחרים, להבדיל מהמינהל.

לשאלתו של חבר-הכנסת חזני - קרן-הקיימת תמיד ביקשה שאנו נזכיר את האמנה בחוק. צורך בכך - אין. אם יש רצון עז שהאמנה תיזכר - מצדנו אין התנגדות לכך. אין בין המינהל הזה לבין הקרן-הקיימת ולא כלום.

היו"ר י. גורי: עלי למסור לוועדה את החלטת הממשלה שנתקבלה זה עתה. ההחלטה אומרת: "מאחר שאי-אפשר היה לכנס את הכנסת בימי הפגרא עד עתה, החליטה הממשלה לקחת בחזרה את בקשתה ליו"ר הכנסת לכנס את הכנסת בימי הפגרא."

י. בדר: תקוותי היא שהעבודה שנעשתה בוועדה בדיון על שני החוקים לא תהיה לשוא. אם הממשלה הבאה תביא אותם חוקים לדיון ואישור הכנסת, חברי הוועדה יוכלו לנצל את החומר שרוכז כדי לקצר במידה ניכרת את מהלך הדיונים בוועדה על שני החוקים האלה. אם אהיה חבר ועדת הכספים של הכנסת הרביעית, אעשה מאמץ כדי שהעבודה הרבה שנעשתה בוועדה לא תצטרך להיעשו כולה מחדש.

היו"ר י. גורי: אני מצדי מצטרף לדברי חבר-הכנסת בדר. אני גם כן מקווה, שהעמל שהשקענו בשני החוקים לא יהיה לבטלה. אותם חברים שישבו בדיון זה, אם ישבו בעתיד בוועדה הכספיים, בוודאי יעשו מצדם הכל כדי לא לחזור על הדברים שנאמרו על-ידם. אני מבטיח לחבר-הכנסת בדר את כל העזרה, אם אהיה חבר ועדת הכספים.

א. הרצפלד: רצוני לשאול את היועץ המשפטי - מה גורל העבודה שעשינו?

ח. כהן: הכל תלוי ברצון הכנסת הרביעית. אם הכנסת הרביעית תרצה בכך, היא תוכל על-ידי חקיקה מיוחדת להמשיך באותו מקום שאליו הגיעה הכנסת השלישית.

א. הרצפלד: אני מציע לנסח את ההצעות שנתקבלו בוועדה.

מ. חזני: אני מצטרף לדברי החקווה של חברי-הכנסת בדר וגורי, אבל אינני יכול להסתפק בזה בלבד. אני מביע את מחאתי הנמרצת נגד הממשלה. אני מאשים אותה בשתי האשמות: האחת - הממשלה שרצתה בשני החוקים האלה, לאחר שהיא ידעה כמה מאמצים השקענו, לאחר שידעה כמה לא טוב להשאיר את המצב פתוח, לאחר שהיא שמעה היום שהוועדה סיימה את הדיון בשני החוקים - למה לא ביקשה אח כינוס הכנסת לימי חול המועד? אין זה אלא פחדנות ומורף-לב. והאשמה השניה - אם הממשלה ידעה שלא תוכל להתייצב בכנסת כדי להגן על סעיפי החוקים האלה - והיא ידעה זאת לפני 3 - 2 שבועות - מדוע היא גזלה מאתנו שעות עבודה כה רבות?

אני אציע לסייעתי לאסוף שלושי חתימות על-מנת לכנס את הכנסת. הכנסת תוכל להחליט לדון על כך. אני מציע למסובים כאן לצרף את חתימותיהם כדי שהענין לא ישא אופי מפלגתי. אני מציע להמשיך בדיון על הסעיפים הבאים.

היו"ר י. גורי: אני אראה חובה לעצמי להעביר ליו"ר הכנסת ולממשלה את החומר, כפי שסיכמנו אותו. אוטיף גם שוועדת הכספים עשתה במיטב יכולתה ועבדה. עשרות שעות במשך שמונה ישיבות כדי למלא את התפקיד שהוטל עליה. אני מניח שהוועדה לא תחלוק על כך. אותם חברי ועדה שיהיו חברי ועדת הכספים של הכנסת הרביעית בוודאי יעשו מצדם הכל כדי לא לעשות עבודה כפולה משום שכל מה שעשינו היה יסודי.

הנוסח של החלטת הממשלה אומר: "מאחר ואי-אפשר היה לכנס את הכנסת בימי הפגרא עד עתה" וכו'. הממשלה איננה אומרת שאי-אפשר לכנס את הכנסת בכלל. אבל יכולים להיות שיקולים שונים אם לכנס את הכנסת בימים האחרונים שלפני הבחירות או לא. אני למשל חושב, שאפשר לכנס את הכנסת. אני חושב שאחרי שעשו מאמץ גדול כדי לקדם את העבודה - אפשר היה לכנס את הכנסת. בלבי יש מורת-רוח על המהלך הזה, לאו דוקא באותו נוסח של חבר-הכנסת חזני. אינני בא להאשים. אם כי נעשה הכל כדי לקצר את מהלך הדיונים בכנסת הבאה, חלק מעבודתנו הוצא לבטלה. אני נושא באחריות נוספת, כי אני לחצתי על חברי הוועדה, גם כאשר הם סירבו להתכנס, לחצתי עליהם והם קיבלו את הדין.

פ. ברנשטיין: אני האחרון שרוצה להגן על הממשלה, אבל אני יכול להגיד זאת כי אני ידעתי שהמושב המיוחד לא יתקיים. בזה אינני אומר שהיו"ר לא עשה את חובתו. אני חושב שאין לו כל סיבה להתנצל. אבל גם כן ברור שממשלת מעבר אין לה אותו כוח-החלטה, רפי שהוא דרוש לממשלה, במיוחד בנושא כזה שעל-כל-פנים מייחסים לו חשיבות עקרונית גדולה. אני מקבל את ההודעה שהחומר יועבר ומציע להסתפק בזה.

היו"ר י. גורי: ליועץ המשפטי נאמר - תודה רבה. זו הפעם הראשונה בתולדות ועדת הכספים שעשינו עבודה משותפת במשך שעות ארוכות, תוך מאמץ רב. גם למדנו משהו. נוסף לשעורים שכבר קיבלתי איך אפשר לומר דברים חשובים בקיצור, קיבלתי שעורים נוספים.

אני מודה לה"ה לויין ודגון על העבודה המשותפת. סיפתקם לנו חומר חשוב.

הודעות נציגי הממשלה על הקלות נוספות להון חוץ

(הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת סנה בענין ביקורו של אבס בארץ)

היו"ר י. גורי: בנדון זה ההצעה היא פשוטה: ועדת הכספים רושמת לפנייה את הביאורים של שר האוצר ועוברת לסדר-היום.

י. בדר: שר האוצר אמר שלפי האינפורמציה שהוא קיבל ממשרד השילומים בקלן, אבס לא היה חבר המפלגה הנאצית. נמסר לו שהוא מקורב לד"ר אדנאור, ועל-סמך זה הוא קיבל אותו. מר אשכול אמר, שלו הוא היה יודע שהוא נאצי לשעבר - היה נוהג אחרת. חבר-הכנסת סנה הביא מסמכים שאינם מוכיחים שהוא היה חבר המפלגה הנאצית, אבל לעומת זה מסתבר שהוא עמד בראש הדויטשק בנק בזמן היטלר, שהוא היה ברשימת פושעי המלחמה שהוכנה על-ידי האמריקאים, ושהוא נאשם ביוגוסלביה ל-15 שנות מאסר, ושיוגוסלביה דרשה את הסגרתו. הוא היה אחד מראשי המשרד לניצול משקי של ארצות כבושות.

היו"ר י. גורי: אינך טוען שדברים אלה היו ידועים לשר האוצר.

י. בדר: אינני טוען זאת. אני חוזר לאינפורמציה שנתקבלה מהמשרד בקלן. אני חושב שהאינפורמציה לא היתה כנה; היא היתה מוטעית. לו היו מוסרים את האינפורמציה הנכונה - אני מרשה לעצמי להביע ספק אם מר אשכול היה נפגש איתו. אינני יודע אם הם ידעו את כל הפרטים האלה, אבל חלק מהם בוודאי היה ידוע להם, לפחות על תפקידו בדויטשה בנק.

אני מסכים שנרשום לפנינו את הודעת שר האוצר, שהוא פעל לפי אינפורמציה שקיבל ממשרד השילומים בקלן. לפי אינפורמציה זו לא היתה לו סיבה לחשוב שלאבס היה עבה נאצי.

שנית, אנו מביעים את צערנו שחברת השילומים בקלן משום-מה לא מסרה לשר האוצר אינפורמציה על תפקידו ופעולותיו של אבס בידי השלטון הנאצי. שלישיית, אנו מביעים דעתנו שלהבא על נציגי מדינת ישראל להימנע ממגע אישי, ובעיקר מקבלת אנשים שהם נאצים או משתפי-פעולה עם נאצים.

ז. סוזאייב: אני מציע לקבל את ההחלטה הבאה: אחרי שמיעת הסבריו של שר האוצר, מביעה היועדה את הדעה ששר האוצר פעל בענין זה לפי אינפורמציה שלגבי מהימנותה נתעוררו ספקות.

חבר-הכנסת סנה נימק את הצעתו לסדר-היום עם מסמכים והוכחות. אינני אומר שיש לקבל את החומר שהביא חבר-הכנסת סנה במלואו, אבל כל חברי הוועדה שהשתתפו בדיון החרשמו מאד מהצורה ומתוכן הדברים, כפי שהביא אותם חבר-הכנסת סנה. לכן קשה להסתפק בהצעת יו"ר הוועדה ששמענו את ההסברים ותו לו. אני רוצה שבסיכום של הוועדה ינתן ביטוי להרגשת כולנו, שהתעוררו ספקות לגבי מהימנות האינפורמציה לפיה פעל שר האוצר.

היו"ר י. גורי: אני רוצה לנמק את הצעתי. למשפט עומד שר האוצר ולא אבס. אנו אומרים ששר האוצר פעל בענין זה בונה-פידה. האינפורמציה של חבר-הכנסת סנה יכול להיות שהיא מדוייקת בכל; יכול להיות שאיננה מדוייקת. לא בדקנו אותה. יש להניח שאיזה גרעין של אמת יש בזה. כאשר העליתי את הצעתי לא התכוונתי להניח אותה בצורה זו על שולחן הכנסת. עיקר השאלה היא - האם שר האוצר פעל בענין זה בונה-פידה.

אומר חבר-הכנסת סוזאייב שנתעוררו ספקות. פירוש הדבר שהכוונה למשרד השילומים בקלן, לאמר - לאמר שנער. בענין זה צריך להזהר לא לומר דברים שיכולים להתפרש לכאן או לכאן. אנו חושבים שמר שנער לא אמר את האמת - צריך לומר זאת בפירוש. אם איננו יכולים לומר זאת - אסור לנו להטיל צל על מר שנער. אסור לנו לומר דברים שעלולים להתפרש שלא כהלכה. השאלה אם מותר לנו לומר, שמר שנער הסתיר משהו משר האוצר. יכול להיות שמר שנער עצמו לא היתה בידו אינפורמציה מלאה. אינני בטוח בזה שאוכל לקבל הצעה שממנה עשוי להתפרש כאילו מר שנער בודעין הסעה או הסתיר. כאשר אתה אומר "נתעוררו ספקות", עליך ליגדר כלפי מי. אינני יכול להשאיר את השאלה פתוחה.

אנו יכולים למסור לכנסת את הביאורים של שר האוצר ולומר: שמענו את הביאורים ואנו עוברים לסדר-היום.

ז. סוזאייב: אני מוכן לחלק את ההצעה לשניים. ועדת הכספים תכתוב מכתב לשר האוצר ולממשלה ותאמר, שלאור הביאורים שהיו נתעוררו ספקות.

נ. לוי: אני מתפלא שמשלחת השילומים בקלן לא ידעה על מסמך שהוצא על-ידי ממשלת ארצות-הברית והכולל רשימה של פושעי מלחמה. אני מוכן לקבל ששר האוצר הוכשל, אבל אני עומד על כך שנוציא מסקנות לגבי המשרד בקלן שהכשיל את שר האוצר או מתוך כוונה או מחוך רשלנות.

י. אפרתי: אנו יכולים לכתוב לשר האוצר שיבקש הסברים ממר שנער.

א. הרצפלד: אני עומד על כך שסיכומים כגון אלה יחקבלו בנוכחות שר האוצר.

מ. חזני: אשר לשר האוצר - אין לי כל מענות או פקפוקים. אני משוכנע שהוא פעל בתום-לב. אף על פי כן, אינני יכול להצטרף להצעת יו"ר הוועדה כי אי-אפשר לעבור לסדר-היום על כך מבחינת המשרד בקלן. כל מה שהביא לפנינו חבר-הכנסת סנה היה צריך להיות ידוע למשרד השילומים. הדבר מחייב בירור בקלן. משום כך אני הולך בעקבות חבר-הכנסת סוזאייב. הוועדה צריכה להחליט שהיא שמעה את ביאוריו של שר האוצר והיא מוצאת שהוא פעל בתום-לב. יחד עם זה, היו"ר יכתוב מכתב לשר האוצר בו יאמר, שתוך עיון במסמכים שהובאו לפני הוועדה, מתעורר ספק עם המשרד בקלן הצליח למצוא את כל האינפורמציה והדוקומנטציה שישנה ביחס לאיש זה. הוועדה מבקשת לכן משר האוצר לברר את הענין במשרד השילומים.

י. בדר: דיון זה איננו מוסיף לכם כבוד. מצד אחד שר האוצר הביא לפנינו מכתב שהוא קיבל מקלן. הוא הסתמך על מכתב זה ורחץ את ידיו. מצד שני, חבר-הכנסת סנה הביא מסמכים שכל אחד היה יכול לבדוק אותם. מסמכים אלה כוללים עובדות. כל אחד היה רשאי להעמיד בספק אחת מהעובדות האלה או יוחד; כל אחד היה רשאי להגיד - מה לי ולאיןפורמציה שמביא חבר-הכנסת סנה; כל אחד היה רשאי לדרוש אינפורמציה שתספור את העובדות האלה. היה זמן לברר את הספקות. אבל כאשר חבר-הכנסת סנה הביא את הדברים, איש לא העמיד אותם בסימן-שאלה. הצעתו של יו"ר הוועדה פירושה - התחמקות מן האמת. לדידי, האינפורמציה של חבר-הכנסת סנה מספקת. אינני סומך על שום פרט באינפורמציה; אבל אם יש לגבי אדם חשוב מסוים בגרמניה עובדות ומסמכים כל-כך רבים, לא יתכן שהמשרד לא ידע לפחות שיש איזה ספק מסביב לענין זה. ואם המשרד לא ידע - זוהי רשלנות.

הדבר חמור מבחינה מוסרית, ולכן אני עומד על הצעתי.
ההצעה בדבר בדיקת האינפורמציה של חבר-הכנסת טנה איננה בונה-פידה. היא באה מאוחר מדי.

היו"ר י. גורי: אינני מסכים, אינני יכול להסכים, שוועדה זו מחולקת לשניים: חלק אחד שיש לו פטנט בלתי-מוגבל על האמת והוא חותר לאמת, ואילו החלק השני איננו חותר לאמת. אינני מקבל את החלוקה הזו. אני חוזר להצעתי. אם חבר-הכנסת סוזאייב מערער על הפיסקה "עוברת לסדר-היום", אני מוכן לבנות אותה אחרת. ועדת הכספים רשמה לפניה את הביאורים של שר האוצר כדלקמן. (וכאן יפורטו הביאורים). לשר האוצר יכתב מכתב האומר, שאנו מעבירים לו את הפרוטוקול של הדיונים ואת החומר שהובא על-ידי חבר-הכנסת טנה לידיעתו, ושמן הראוי שמשרד השילומים בקלן שהמציא אינפורמציה מסוימת יבדוק את שלימות האינפורמציה שנמסרה לו בענין זה. אני משיג בזה את העיקר. כיוון שלא בדקתי, אינני מטיל ספק במהימנות האינפורמציה.

ז. סוזאייב: אני מסכים לחלק הראשון של ההצעה. אבל הנוסח של המכתב איננו יכול לספק אותי. אם אינני אומר שנתעוררו ספקות, הרי שאנפונה לשר האוצר בפניה סתמית לבדוק מחדש את החומר.

היו"ר י. גורי: אני מוכן לעשות צעד נוסף לקראתך. אני מוכן לכתוב לשר, שנתעוררו ספקות ומן הראוי שהוא יפנה למשרד השילומים בקלן שיבדוק את שלימות האינפורמציה.

ז. סוזאייב: אני מציע: מן הראוי ששר האוצר ידאג לבדיקת האינפורמציה.

היו"ר י. גורי: אני מסכם את הצעת ההחלטות. ועדת הכספים שמעה את הביאורים של שר האוצר. - סיכום זה יועבר לכל חברי-הכנסת. אחר-כך אכתוב מכתב לשר האוצר בו אומר, שנתעוררו ספקות בנוגע לאינפורמציה שנתקבלה ממשרד השילומים, שעל-פיה פעל שר האוצר, ושהוועדה מביעה את דעתה שמן הראוי ששר האוצר יבדוק את שלימות האינפורמציה בדרך שימצא לנכון. אני עובר להצבעה.

ה צ ב ע ה

- לא נתקבל

החלק הראשון של הצעת חבר-הכנסת בדר

- לא נתקבל

החלק השני של הצעת חבר-הכנסת בדר

היו"ר י. גורי: ועדת הכספים איננה נקראת להחליט על הדברים אותם מציע חבר-הכנסת בדר בחלק השלישי של הצעתו.

א. הרצפלד: אני מציע להויד את החלק השלישי/מסדר-היום.

ז. סוזאייב: אני מתנגד שהצבעה על הצעת חבר-הכנסת בדר תיערך על שלושת החלקים בנפרד, כי בצורה כזו יש לה משמעות אחרת. בדרך זו הופך החלק השלישי להצהרה פוליטית שאפשר לפרשה בדרכים שונות.

פ. ברנשטיין: חבר-הכנסת בדר רוצה להעמיד אותי במצב כאילו אני בעד מגע עם נאצים. אני מסרב לשאת זאת.

היו"ר י. גורי: אני מצטרף לבקשה להעמיד את ההצעה מול ההצעה השניה.

י. בדר: העקרון שהבעתי בפרק זה של הצעתי הוא העקרון שנתקבל על-ידי מר אשכול. הוא אמר שהוא לא היה נפגש עם נאצי. אני מבקש שהוועדה תסמוך ידה על העקרון שהביע שר האוצר. אני מוכן להשמיט את המלה "להבא".

מ. חזני: אני אצביע בעד הורדה מסדר-היום לא מפני שדעתי אחרת מדעתו של חבר-הכנסת בדר, אלא משום שהענין איננו נוגע לנושא שעסקנו בו במישרין והוא מובן מאליו ומחייב את כולם.

ז. סוזאייב: אצבע בעד הורדה מסדר-היום מפני שלהצעה, כפי שהוצעה על-ידי חבר-הכנסת בדר, אין כל קשר לענין שהועבר לבירור בוועדה.

היו"ר י. גורי: אני מצטרף להודעת חבר-הכנסת סוזאייב.

ה צ ב ע ה

6 - בעד הסרת החלק השלישי של הצעת חבר-הכנסת בדר מסדר היו
2 - נגד

הוחלט: שהחלק השלישי של הצעת חבר-הכנסת בדר לא יועמד להצבעה.

י. בדר: אבקש לקבל את הפרוטוקול של ישיבה זו.

היו"ר י. גורי: במקרה זה אין הדיון בדר סוד.

ה צ ב ע ה

הצעת חברי-הכנסת גורי, חזני וסוזאייב לסיכום הדיון - נ ת ק ב ל ה

פנסיה לעובדי המנדט - סיכומי ועדת המשנה.

היו"ר י. גורי: האוצר בענין זה אומר בתום-לב, שהוא מוכן לקבל את פסק-דינו של ועדת הכספים ולוותר על המשפט. האוצר כבר הפעיל את ההצעות הלכה למעשה. מה שמכביד על האוצר ועלינו הוא, שאין לפנינו נציגות מונוליתית המייצגת את כולם, ולכן אין בטחון שהפרשה תסתיים לאחר שהאוצר יפעיל את החלטת ועדת הכספים. אילו ידעתי שיש לפנינו נציגות שמאחוריה עומדים כל המעוניינים, נציגות שקיבלה יפוי-כח מתאים - הייתי חושב שוועדת הכספים, גם בהסכו האוצר, צריכה להיכנס לגוף הענין ולהחליט. זוהי הבעיה, ועלינו להחליט באיזו דרך אנו הולכים.

נ. לוי: ועדת הכספים צריכה להחליט לפי שיקול דעתה מבלי להתחשב אם יש כאן גוף מונוליתי אם לאו. יש אפשרות מרחיקת-לכת, שמישהו יפנה לבית-המשפט, אבל גם אז אני סבור שבית-המשפט ישיב-לב להחלטת ועדת הכספים. אם לאו - יחקיים משפט שיימשך זמן רב. אני מציע שניכנס לעובי הקורה ונקבל החלטה.

י. בדר: הצעתי היא שהוועדה תקבל את ההמלצה הבאה: מבלי להיכנס לבעיה מה מגיע למקבלי הפנסיה, ממליצה הוועדה בפני האוצר להגיע עם אלה מדורשי הפנסיה שיהיו מוכנים לכך לפשרה על יסודות אלה שהאוצר הציע ומפעיל. אם מישהו לא יהיה מוכן לפשרה, עליו יהיה לנהל משפט תוך סיכון שהוא עלול להפסיד את הכל.

ד"ר קיטרון: לדעתי אין זה נאה שוועדה פרלמנטרית ממליצה בפני הממשלה לעשות פשרה. אין זה מתפקידה. היא מחליטה, ממליצה, אבל לא על פשרה. האוצר מנהל משא ומתן והוא רוצה לקבל גיבוי. השאלה באיזו מידה הוועדה צריכה להיות מעוניינת שהפרשה תסתיים אחת ולתמיד. הוועדה תביע דעתה, לא מנקודה משפטית, מה לדעתה מגיע למקבלי הפנסיה מבחינה מדינית-פיסקלית ומוסרית. והיה אם האוצר יקבל את דעת הוועדה ויפעל על-פיה וגם מקבלי הפנסיה יסכימו לכך - אדרבה; אם לאו - הדרך הנכונה לדעת האוצר היא, שעל-סמך המלצה של ועדת הכספים תובא לכנסת הצעת חוק אשר תהפוך את ההמלצות לחוק המחייב את כולם, הן את האוצר והן את מקבלי הפנסיה.

היו"ר י. גורי: אני מכניס שאלה זו לסדר-היגום של הישיבה הבאה. אני אעביר את הפרוטוקול לשר האוצר.

הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 14.30)